

DAVID LAGERCRAINTZ

ZIJ DIE MOET STERVEN

MILLENNIUM 6

Uit het Zweeds vertaald door
Geri de Boer

SIGNATUUR

2019

PROLOOG

Die zomer verscheen er een nieuwe bedelaar in het centrum. Niemand wist hoe hij heette en het kon ook niemand iets sche- len, al noemde een jong stel dat elke ochtend langs hem heen liep hem ‘die gekke dwerg’, maar dat klopte minstens voor de helft niet. Hij was geen klein mens in medische zin. Hij was 1,54 meter lang en zijn proporties klopten. Maar krankzinnig was hij wel en soms vloog hij op, greep mensen vast en sprak hen onsamenhan- gend toe.

Verder zat hij meestal op een stuk karton op het Mariatorg, naast de fontein en het standbeeld van Thor, en dan gebeurde het wel dat hij juist een zekere waardigheid uitstraalde. Met zijn gehe- ven hoofd en zijn rechte rug zag hij eruit als een aan lagerwal geraakt opperhoofd, maar dat was dan ook zijn laatste sociale kapitaal en de enige reden waarom mensen hem af en toe nog munten of bankbiljetten toewierpen. Ze vermoedden een verlor- en gegane grootheid in hem, en daarin vergisten ze zich niet. Er was een tijd geweest waarin de mensen een buiging voor hem maakten.

Maar nu was alles hem al lang ontnomen, en de zwarte vlek op zijn wang maakte het er niet beter op. Die vlek leek wel een stukje van de dood zelf. Het enige waardoor de bedelaar zich on- derscheidde van anderen was zijn met dons gewatteerde jas. Die was blauw en duur, een Marmot-parka. Hij verschaftte hem echter

geen normaliteit, en dat kwam niet alleen omdat hij vol vuil en etensresten zat. Zijn donzen jas zag er arctisch uit en het was zomer in Stockholm. Er hing een drukkende hitte over de stad, en wanneer het zweet de man van zijn wangen droop, keken de mensen gegeneerd naar zijn jas, alsof ze alleen al door de aanblik daarvan nog meer last kregen van de warmte. Maar hij deed hem nooit uit.

Hij was verloren voor de wereld en het leek niet erg waarschijnlijk dat hij voor iemand een bedreiging kon zijn. Maar begin augustus verscheen er een doelbewuster schijnsel in zijn ogen en op de middag van de elfde pende hij een verward verhaal op een gelinieerd A4'tje, dat hij die avond als muurkrant opplakte aan de bushalte bij het Södra-station.

Het was een hallucinaire beschrijving van een verschrikkelijke storm. Toch wist de jonge coassistent Else Sandberg, die op lijn 4 wachtte, een deel van de inleiding te ontcijferen, waarbij ze zag dat er een regeringslid in werd genoemd. Verder concentreerde ze zich vooral op het stellen van een diagnose. Paranoïde schizofrenie, veronderstelde ze.

Maar toen ze tien minuten later in de bus stapte, vergat ze alles weer en bleef er alleen een gevoel van onbehagen hangen. Het was zoiets als de vloek van Cassandra. Niemand geloofde de man, omdat de waarheid die hij had opgeschreven zo in waanzin was verpakt dat er nauwelijks meer in te zien was. Toch verspreidde de boodschap zich blijkbaar op de een of andere manier, want al de volgende ochtend stapte er een man in een wit overhemd uit een blauwe Audi en haalde de muurkrant weg.

In de nacht van vrijdag 14 op zaterdag 15 augustus had de bedelaar het Norra Bantorg opgezocht om zwart drank te kopen. Hij kwam daar een andere dronkenlap tegen, de oude fabrieksarbeider Heikki Järvinen uit Österbotten.

'Hallo, *brother*. Is de nood hoog?' vroeg Järvinen.

Hij kreeg aanvankelijk geen antwoord, maar toen volgde er een lange litanie, die Heikki opvatte als pure opschepperij en leugens. Hij beet de man toe: 'Gelul,' en liet dat volkomen overbodig – dat

gaf hij toe – volgen door de opmerking dat de man eruitzag als een ‘*ching chong chinaman*’.

‘*Me Khamba-chen, I hate China,*’ schreeuwde de bedelaar.

En toen waren de poppen aan het dansen. Met zijn vingerloze hand gaf hij Heikki een klap, en hoewel dat er niet direct getraind of ervaren uitzag, zat er een onverwacht gezag in zijn geweld. Heikki bloedde uit zijn mond en vloekte vervaarlijk in het Fins toen hij wegwankelde naar het hoofdstation van de metro.

Toen de bedelaar weer werd gezien, was hij terug in zijn oude buurt, stomdronken en ziek. Er kwam speeksel uit zijn mond, hij hield zijn keel vast en brabbelde: ‘*Very tired. Must find a dharam-sala, and an lhawa, very good lhawa. Do you know?*’

Zonder op antwoord te wachten stak hij de Ringväg over, als een slaapwandelaar, en even later smeed hij een halve fles drank zonder etiket op de grond en verdween tussen de bomen en struiken van het park Tantolunden. Wat er daarna gebeurde, wist niemand, alleen dat het die ochtend licht regende en dat er een noordenwind stond. Om acht uur nam de wind af en klaarde het op. De man zat op zijn knieën en leunde tegen een berk.

Op de straat onder het park werd alles klaargemaakt voor de Middernachtloop. De sfeer in dit deel van de stad was die van een volksfeest. De bedelaar was dood, maar er hing een feestelijke verwachting in de lucht en het kon niemand iets schelen dat hij een leven vol onwaarschijnlijke inspanningen en heldendaden had geleid, en nog minder dat hij in dat leven slechts van één vrouw had gehouden, en dat ook zij in verpletterende eenzaamheid was gestorven.

Deel 1

DE ONBEKENDEN

**Veel doden krijgen nooit een naam en sommigen
niet eens een graf.**

**Anderen krijgen een wit kruis te midden van
duizenden andere, zoals op het Amerikaanse
oorlogskerkhof in Normandië.**

**Aan sommigen wordt een heel monument gewijd,
zoals het Graf van de Onbekende Soldaat onder de
Arc de Triomphe in Parijs of in de Alexandertuin in Moskou.**

1

15 AUGUSTUS

De eerste die zich naar de boom waagde en begreep dat de man dood was, was de schrijfster Ingela Dufva. Het was toen half-twaalf in de ochtend. Het stonk er en het gonsde er van de vliegen en de muggen, en Ingela Dufva was niet helemaal eerlijk toen ze later verklaarde dat de figuur die daar zat iets ontroerends had.

De man had overgegeven en had zware diarree gehad. Ze was niet zozeer vervuld van ontzag als wel van afkeer en van angst voor haar eigen dood. Ook de agenten Sandra Lindevall en Samir Eman, die een kwartier later ter plaatse waren, beschouwden hun werk daar puur als een straf.

Ze namen foto's van de man en doorzochten de nabije omgeving, al kwamen ze niet helemaal tot onder aan de helling bij de Zinkensväg, waar een halve fles drank lag, met een dun laagje drab onderin, en hoewel ze geen van beiden vonden dat 'het duidelijk op misdaad wees', onderzochten ze zijn hoofd en borst nauwkeurig. Er waren geen sporen van geweld en ook geen andere tekenen die op een verdachte doodsoorzaak wezen, afgezien van een dikke sliert kwijl die uit zijn mond liep, dus nadat ze de kwestie met hun meerderen hadden besproken, besloten ze de plek niet af te zetten.

In afwachting van een ambulance die het lichaam moest afvoeren, doorzochten ze de zakken van de vormeloze gewatteerde jas. Ze vonden een heleboel doorschijnende papiertjes van worst-

kraampjes, wat muntjes, een biljet van twintig kronen en een bonnetje van een kantoorartikelenwinkel aan de Hornsgata, maar geen legitimatie of identiteitsbewijs.

Toch dachten ze dat het gemakkelijk zou zijn om de man te identificeren. Het ontbrak hem niet aan opvallende kenmerken. Maar dat was, zoals meer wat ze dachten, een verkeerde hypothese.

Bij het forensisch instituut in Solna, waar sectie op het lichaam werd gepleegd, werden röntgenfoto's van het gebit gemaakt. Die gaven geen match in het register, evenmin als de vingerafdrukken, en nadat ze diverse monsters naar het NFC, het Nationaal Forensisch Centrum, had gestuurd, checkte forensisch arts Fredrika Nyman – hoewel dat helemaal niet tot haar taken behoorde – een paar telefoonnummers, die op een verkreukeld papiertje stonden dat in de broekzak van de man was gevonden.

Eén ervan was van Mikael Blomkvist van het tijdschrift *Millennium*, en een paar uur schonk ze er geen aandacht meer aan. Maar later die avond, na een splijtende ruzie met een van haar tienerdochters, herinnerde ze zich dat ze alleen al het afgelopen jaar drie lichamen had geobduceerd die een naamloos graf hadden gekregen. Ze vloekte – daarover en over het leven in het algemeen.

Ze was negenenveertig, alleenstaande moeder met twee kinderen, leed aan rugpijnen, slapeloosheid en gevoelens van zinloosheid, en zonder dat ze goed en wel begreep waarom, belde ze Mikael Blomkvist.

De telefoon zoemde. Het was een onbekend nummer en Mikael reageerde er niet op. Hij had net zijn appartement verlaten en liep via de Hornsgata naar Slussen en de oude stad, zonder dat hij ook maar enig idee had waar hij naartoe ging. Hij droeg een grijze linnen broek en een ongestreken jeansbloes en hij dwaalde een hele tijd gewoon maar wat door de steegjes, totdat hij uiteindelijk op een terras aan de Österlånggata ging zitten en een Guinness bestelde.

Het was halfzeven in de avond. Maar het was nog warm en uit

de richting van Skeppsholmen klonk gelach en applaus. Hij keek naar de blauwe lucht, voelde een zacht briesje vanaf het water en probeerde zichzelf ervan te overtuigen dat het leven zo slecht nog niet was. Dat lukte niet erg en een paar biertjes hielpen ook al niet, dus uiteindelijk mopperde hij wat, betaalde en ging weer naar huis om door te werken of zich domweg te verliezen in een tv-serie of een thriller.

Maar hij veranderde meteen weer van gedachten en liep in een opwelling naar de Fiskargata. Op nummer 9 woonde Lisbeth Salander, maar hij had weinig hoop dat ze thuis zou zijn. Na de begrafenis van haar oude voogd Holger Palmgren had ze door Europa gereisd en Mikaels mailtjes en sms'jes slechts sporadisch beantwoord. Toch besloot hij op goed geluk aan te bellen, dus hij liep vanaf het plein de trappen op en keek verbaasd naar het huis. De hele muur was bedekt door een grote nieuwe graffititekening. Daar had hij geen tijd voor, hoewel het wel een tekening was om goed te bekijken, vol surrealistische details, onder meer van een grappig mannetje in een Schots geruite broek, die op blote voeten op een groene metrowagon stond.

Hij toetste de voordeurcode in, stapte in de lift en keek nors in de spiegel die daar hing. Je kon niet aan hem zien dat het een warme, zonnige zomer was geweest. Hij was bleek, had holle ogen en dacht terug aan de beurskrach waar hij de hele maand juli druk mee bezig was geweest. Het was een belangrijk verhaal, dat stond buiten kijf, over een crash die niet alleen door hoge taxaties en overspannen verwachtingen, maar ook door hackeraanvallen en desinformatiecampagnes was veroorzaakt. Maar tegenwoordig verdiepte iedere zichzelf respecterende onderzoeksjournalist zich daarin en hoewel hij wel het een en ander had gevonden – en onder meer wist welke trollenfabriek in Rusland de grootste leugens verspreidde – had hij het gevoel dat de wereld het heel goed kon stellen zonder zijn inspanningen. Waarschijnlijk moest hij gewoon vrij nemen en wat meer gaan bewegen en misschien moest hij ook meer aandacht schenken aan Erika, die in scheiding lag met haar Greger.

De lift stopte, hij schoof het hek open en stapte uit op de verdieping, in de steeds sterkere overtuiging dat dit bezoek zinloos was. Lisbeth was ongetwijfeld op reis, en hij kon haar niets sche-len. Het volgende moment werd hij ongerust. De deur naar haar appartement stond wagenwijd open, en plotseling drong het tot hem door hoe bang hij de hele zomer was geweest dat haar vijanden zich op haar zouden storten. Hij stormde over de drempel, riep ‘Hallo, hallo’ en werd begroet door de geur van verf en schoonmaakmiddelen.

Verder kwam hij echter niet. Hij hoorde voetstappen. Op de trap achter hem hijgde iemand als een briesende stier. Mikael draaide zich om en keek in de ogen van twee grote kerels in blauwe overalls. Ze droegen iets groots, en Mikael was zo over zijn toeren dat hij niet in staat was het alledaagse of normale van het tafereel in te zien.

‘Wat zijn jullie aan het doen?’ vroeg hij.

‘Waar lijkt het op?’

Het leek op twee verhuizers die een blauwe bank naar boven zeulden, een nieuw, hip designmeubel, en Lisbeth – dat wist hij als geen ander – was niet het type voor designspullen en binnenhuisarchitectuur. Hij wilde er net iets over zeggen toen hij binnen een stem hoorde. Even dacht hij dat het die van Lisbeth was, en hij fleurde op. Maar dat was natuurlijk wensdenken. De stem leek niet eens op die van Lisbeth.

‘Dat is nog eens leuk bezoek. Wat verschaft me de eer?’

Hij draaide zich weer om. Op de drempel stond een lange, zwarte vrouw van een jaar of veertig, die hem spottend aankeek. De vrouw had een spijkerbroek en een elegante grijze blouse aan. Haar lange haar was gevlochten. Haar ogen keken hem schuin en fonkelend aan, en zijn verwarring werd nog groter. Kende hij haar niet ergens van?

‘Nee, nee,’ mompelde hij. ‘Ik ben gewoon...’

‘Je bent gewoon...’

‘Op de verkeerde verdieping.’

‘Of wist je niet dat de jongedame haar huis had verkocht?’

Dat wist hij niet en daar baalde hij van, vooral omdat de vrouw maar bleef lachen. Hij was haast opgelucht dat ze haar aandacht weer op de verhuizers richtte, erop toezag dat de bank niet tegen de deurkozijnen stootte en het appartement weer binnenging. Hij wilde daar weg om deze informatie te verwerken. Hij wilde nog een Guinness. Maar hij bleef als aan de grond genageld staan en keek tersluiks naar de brievenbus. Daar stond niet meer V.K. Bont, maar Linder. Wie was Linder in vredesnaam? Hij zocht de naam op op zijn mobiel en kreeg de vrouw op zijn scherpje.

Het was Kadi Linder, de psycholoog en beroepsbestuurder. Hij dacht even over haar na – over het weinige wat hij van haar wist – maar hij dacht vooral aan Lisbeth, en had zich nog maar nauwelijks een beetje hersteld toen Kadi Linder weer in de deuropening verscheen, ditmaal met een blik die het midden hield tussen spottend en vragend. Ze keek om zich heen. Ze geurde vaag naar parfum, was slank, had smalle polsen en geprononceerde sleutelbeenderen.

‘Nou, vertel. Had je je echt vergist in de verdieping?’

‘Die vraag sla ik over,’ antwoordde hij, en dat was geen goed antwoord, besefte hij onmiddellijk.

Hij begreep uit haar lachje dat ze die schijnbeweging doorzag en snapte dat hij er zo gemakkelijk mogelijk van af wilde komen. Niets zou hem er echter toe kunnen brengen om te verklappen dat Lisbeth hier onder een fictieve identiteit had gewoond, ongeacht wat Kadi Linder wist of niet wist.

‘Dat maakt me nou niet bepaald minder nieuwsgierig,’ zei ze.

Hij lachte – alsof het maar een grappige privézaak was.

‘Dus je bent hier niet om onderzoek te doen naar mij?’ vervolgde ze. ‘Het was geen koopje, dit huis.’

‘Als je geen paardenhoofd hebt afgehakt en dat in iemands bed hebt gelegd, zal ik je met rust laten.’

‘Ik herinner me niet alle details van de onderhandelingen, maar ik geloof dat dat er niet in voorkwam.’

‘Mooi. Dan wens ik je succes,’ antwoordde hij met gespeelde

luchthartigheid, en hij wilde weglopen, tegelijk met de verhuizers die de flat weer uit kwamen.

Maar Kadi Linder wilde blijkbaar nog doorpraten. Ze friemelde nerveus aan haar blouse en haar vlechten, en het viel hem op dat dat wat hij aanvankelijk voor irritante zelfverzekerdheid had aangezien in feite iets heel anders maskeerde.

‘Ken je haar?’ vroeg ze.

‘Wie?’

‘De vrouw die hier woonde.’

Hij kaatste de vraag terug.

‘Jij?’

‘Nee,’ zei ze. ‘Ik weet niet eens hoe ze heet. Maar ik mag haar toch wel.’

‘Hoezo?’

‘Ondanks die hele chaos op de beurs werd er als een gek op dit huis geboden, en daar kon ik niet in meegaan, dus ik gaf het op. Maar ik kreeg het toch omdat “de jongedame”, zoals de advocaat haar noemde, wilde dat ik het zou krijgen.’

‘Grappig.’

‘Ja, hè?’

‘Misschien had je iets gedaan wat de jongedame aanstond?’

‘In de media kennen ze me vooral omdat ik altijd ruziemaak met de mannen in de besturen.’

‘Het is niet onmogelijk dat die dingen haar aanstaan.’

‘Zou kunnen. Mag ik je uitnodigen voor een inwijdingsbiertje, zodat je er iets meer over kunt vertellen? Ik moet zeggen...’

Ze aarzelde weer.

‘... dat ik je reportage over die tweeling geweldig vond. Heel aangrijpend.’

‘Dank je,’ zei hij. ‘Heel vriendelijk. Maar ik moet gaan.’

Ze knikte, en hij wist nog een ‘dag’ uit te brengen. Verder wist hij nauwelijks hoe hij er wegging, alleen dat hij weer buiten kwam in de zomeravond. Het viel hem totaal niet op dat er twee nieuwe bewakingscamera’s bij de voordeur hingen en zelfs niet dat er pal boven hem een luchtballon zweefde. Hij beende door Mosebacke

naar de Urvädersgränd en ging pas langzamer lopen toen hij in de Götgata kwam en merkte dat hij helemaal de kluts kwijt was – terwijl er niet meer was gebeurd dan dat Lisbeth was verhuisd, en daar had hij eigenlijk heel blij om moeten zijn. Ze was nu veiliger. Maar hij was niet blij, hij had eerder het gevoel dat hij een draai om zijn oren had gehad, en dat was natuurlijk idioot.

Ze was Lisbeth Salander. Ze was zoals ze was. En toch voelde hij zich gekwetst. Ze had hem toch op zijn minst een hint kunnen geven. Hij pakte zijn mobiel om haar een sms'je te sturen, een vraag, maar nee, toch maar niet. Hij liep over de Hornsgata, zag dat de jongste kinderen hun rondje van de Middernachtloop al renden en keek verbaasd naar al die ouders die hen aan de rand van het trottoir stonden toe te schreeuwen en aan te moedigen. Hun vrolijkheid kwam hem onbegrijpelijk voor en hij moest moeite doen om een gaatje tussen de lopers te vinden om over te steken. Ook toen hij in de Bellmansgata was, bleven zijn gedachten rondtollen. Hij dacht terug aan de laatste keer dat hij Lisbeth had gezien.

Dat was in restaurant Kvarnen op de avond na de begrafenis van Holger. Ze zochten allebei naar woorden, wat natuurlijk niet zo vreemd was, en het enige wat hem van die ontmoeting was bijgebleven was haar antwoord op zijn vraag 'Wat ga je nu doen?'

'Ik moet zorgen dat ik de jager ben en niet de prooi.'

De jager en niet de prooi.

Hij probeerde het haar te laten uitleggen. Dat lukte niet, en hij herinnerde zich dat ze daarna wegliep over de Medborgarplats, gekleed in een zwart maatpak waarin ze leek op een boze jongen die zich tegen zijn zin netjes had gekleed voor een feest. Dat was nog niet zo lang geleden: begin juli. Maar het leek al ver weg, en hij dacht onder meer daaraan terwijl hij doorliep naar huis. Toen hij eindelijk terug was in zijn flat en met een Pilsner Urquell op de bank zat, ging zijn telefoon weer.

Het was een forensisch arts, een zekere Fredrika Nyman.